

Konferencja "Mobbing - klęska zarządzania czy problem społeczny ?"

Racibórz 26.11.2005r.

mgr Elżbieta Linowska - nauczyciel dyplomowany z 30 - letnim stażem pedagogicznym, w tym 10 lat na stanowisku dyrektora największej szkoły średniej na Podlasiu, absolwentka Politechniki Białostockiej, ukończyła 3 studia podyplomowe: Zarządzanie Oświatą , Przedsiębiorczość dla Nauczycieli, Studia Edukatorskie, otrzymując dyplom edukatora, posiada certyfikat Centrum Zarządzania Techniką i Jakością Uniwersytetu Loyola Marymount z Los Angeles USA - studia z zakresu zarządzania techniką i jakością TMT/TQM. Przedstawiciel Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Antymobbingowego OSA na obszar województwa podlaskiego.

„Regulacje prawne w oświacie pozwalają na stosowanie powszechnego mobbingu. Prawo oświatowe kreuje dyrektora – mobbera”.

Pracownicy oświaty stanowią najliczniejszą grupę zwracających się po pomoc do Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Antymobbingowego OSA. Wśród nich, 95 % ,to nauczyciele z dużym stażem pracy , w większości nauczyciele posiadający status nauczyciela dyplomowanego lub mianowanego. Pozostałe 5% stanowi kadra zarządzająca w szkole, czyli dyrektorzy , zastępcy dyrektora , którzy są mobbingowani przez nauczyciela lub grupę nauczycieli.

Gdzie należy szukać przyczyn zjawiska w oświacie , w szkole ? Przecież z samej istoty szkoły , jej szczególnej misji , a rzecz by można było posłannictwa i powinności ,mobbing w szkole nie ma prawa istnieć i ...jest to ostatnie miejsce , gdzie powinien wystąpić !

Według mojej oceny przyczyny tkwią w tym , że :

- 1) Praca nauczyciela jest w wielkim zakresie "niemierzalna", chociaż tu aż prosi się o dyskusję, czy aby na pewno tego nie można zrobić,
- 2) Placówki oświatowe są ostatnim miejscem , w których zaczyna się wprowadzać " zarządzania jakością", tworzyć kulturę organizacyjną, dokonywać certyfikacji,
- 3) Pracownicy oświaty , w tym w szczególności nauczyciele , ale także grupa dyrektorów ,nie zna prawa oświatowego w stopniu podstawowym. Stąd też jest ono stosowane i interpretowane w całkowicie dowolny sposób. Prawdą jest , że prawo oświatowe jest szczególnie nieczytelne, nieprecyzyjne, pozostawia wiele dowolności jego interpretacji. Mnogość orzeczeń Sądu Najwyższego doprecyzowało zakresy stosowania niektórych jego zapisów , a zwłaszcza art. 20 Karty Nauczyciela, ale świadczy to tylko o jego jakości.
- 4) Skład komisji konkursowej na dyrektora szkoły , w którym zdecydowaną przewagę mają przedstawiciele organu prowadzącego i nadzorującego wybierze zawsze osobę o konkretnej opcji politycznej , bądź mającą " układy" w samorządzie, nawet.. , jeśli "ich" kandydat przedstawił najmniej ciekawy program rozwoju szkoły i cechuje go znikoma znajomość

oświaty. Dopóki oświata będzie resortem rządowym , podatna na wpływy polityczne , dopóty kadra ją zarządzająca będzie tylko narzędziem poszczególnych partii , a stanowić ją będą ludzie wywodzący się z tych partii lub popierający zwycięską opcję polityczną.

5) W oświacie pojawiło się poważne zagrożenie bezrobociem. Niż demograficzny sprawia , że nie ma już żadnych gwarancji dalszego zatrudnienia, nawet dla nauczycieli dyplomowanych i mianowanych. Nauczyciele i dyrektorzy mają już tego świadomość „Wobec czego rozpoczął się tzw. "wyścig szczurów" w złym tego słowa znaczeniu. Na terenach o wysokiej skali bezrobocia, w małych miasteczkach , praca w szkole jest jedynym miejscem możliwym do zatrudnienia oprócz Urzędu Gminy. Rugowany jest nauczyciel dobry, bo zajmuje miejsce komuś z rodziny , układow, sympatykom partii etc...Po prostu .. nepotyzm! W wielu szkołach od woźnej po dyrektora szkoły zatrudnieni są członkowie rodziny.

6) Grupę nauczycielską , radę pedagogiczną tworzą ludzie o specyficznych charakterach. Ludzie o szczególnej wrażliwości , nieodporni na wszelką krytykę , o wysokiej samoocenie , na dodatek w sfeminizowanym gronie tworzą koterie, plotki, dokonują oceny według lokalnego systemu wartości.

Osoby zwracające się o pomoc do OSA sygnalizują różnorodne przejawy mobbingu, ale chcę zaznaczyć w tym miejscu, że ponad 70 % z nich nie kwalifikuje się jako " uporczywe i długotrwałe nękanie lub zastraszanie pracownika , wywołujące u niego zaniżoną przydatność zawodową , powodujące lub mające na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika , izolowanie go lub wyeliminowanie z zespołu" (art.94.3 KP).

Dokonując segmentacji zgłaszanych zachowań odbieranych jako mobbing można wskazać, że dotyczą one w większości :

- 1) nieobiektywnego oceniania pracy nauczyciela,
- 2) zastraszania zwolnieniem z pracy z przyczyn zapisanych w art.20 Karty Nauczyciela (likwidacja szkoły , przydział godzin poniżej połowy pensum), szczególnie w okresie przygotowywania i tworzenia arkusza organizacyjnego szkoły,
- 3) nierównego traktowania w przydziale obowiązkowych i nadobowiązkowych zajęć dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych,
- 4) deprecjonowania osiągnięć w pracy nauczyciela, objawiającego się niechęcią do opiniowania i potwierdzania dokumentacji związanej z awansem zawodowym, pomijaniem przy przyznawaniu nagród,
- 5) niesprawiedliwego przyznawania dodatku motywacyjnego z pominięciem regulaminu bądź w oparciu o regulamin , w którym brak jest zapisów standardów pracy nauczyciela i kryteriów przyznawania tego dodatku.

Niemożliwym jest w tak krótkim wystąpieniu dokonanie dogłębnej analizy przepisów normujących powyższe zagadnienia. Zajmę się najgłówniejszymi problemami. OCENA PRACY NAUCZYCIELA - uznaniowa , czy obiektywna, w oparciu o jakie uregulowania prawne ma być dokonywana? Po pierwsze chcę wyartykułować , że ocenie podlegają wszyscy nauczyciele, z wyjątkiem stażysty. Może być ona dokonywana w każdym czasie , ale nie wcześniej niż po upływie roku od oceny poprzedniej lub oceny dorobku zawodowego za staż

zawodowy. (art. 6a Karty Nauczyciela). Ocena może być dokonana na wniosek nauczyciela, organu nadzorującego, organu prowadzącego , rady rodziców. Zatem , jeśli nauczyciel nawet każdego roku jest oceniany , nie oznacza to wcale , że jest mobbingowany. Jeśli zaś uważa , że ocena nie obrazuje jego efektów pracy, ma prawo sam wystąpić o jej dokonanie w każdym czasie. Ma prawo zaprosić osoby go wspomagające , byleby została zachowana ustawowa procedura. Ponadto przewidziana jest prawna droga odwoławcza od oceny , którą koniecznie należy wykorzystywać .Tu istnieje wielkie prawdopodobieństwo podtrzymywania pierwotnej oceny przez organ nadzorujący, który wcześniej ...sam wybrał dyrektora.

Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 2 listopada 2000 roku w sprawie kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczyciela , trybu postępowania odwoławczego i sposobu powoływania zespołu oceniającego w § 2 pkt. 8 określiło obszary pracy nauczyciela , które podlegają ocenie.

Są to:

- 1) poprawność merytoryczna i metodyczna prowadzonych zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prawidłowość realizacji innych zajęć zawodowych wynikających ze statutu szkoły, w której nauczyciel jest zatrudniony, kulturę i poprawność języka, pobudzanie inicjatywy uczniów, zachowanie odpowiedniej dyscypliny uczniów na zajęciach,
- 2) zaangażowanie zawodowe nauczyciela (uczestnictwo pozalekcyjnej działalności szkoły, udział w pracach zespołów nauczycielskich, podejmowanie innowacyjnych działań w zakresie nauczania, wychowania i opieki, zainteresowanie uczniem i jego środowiskiem, współpraca z rodzicami),
- 3) aktywność nauczyciela w doskonaleniu zawodowym,
- 4) działania nauczyciela w zakresie wspomagania wszechstronnego rozwoju ucznia, z uwzględnieniem jego możliwości i potrzeb,
- 5) przestrzeganie porządku pracy (punktualność, pełne wykorzystywanie czasu lekcji, właściwe prowadzenie dokumentacji).

Z tego wynika , że dopiero spełnione wymagania w tych pięciu obszarach dają podstawę do uzyskania oceny wyróżniającej.

Nie można łączyć dwóch rzeczy: oceny pracy i uzyskania kolejnego stopnia awansu zawodowego. Część nauczycieli , zgłaszająca stosowany wobec nich mobbing, jako jedną z przyczyn podnosi, że są nauczycielami dyplomowanymi, a mimo to dyrektorzy dokonują kolejnej oceny pracy , hospitują ich zajęcia. Taki jest obowiązek dyrektora szkoły! Reguluje je Rozporządzenie MENiS z dnia 23.04.2004 roku w sprawie nadzoru pedagogicznego, w którym hospitacja stanowi jedną z form sprawowania nadzoru pedagogicznego przez dyrektora szkoły. Dobry dyrektor szkoły , dbając o kulturę organizacyjną i o to , by nadzór sprawowany przez niego podwyższał jakość pracy szkoły i każdego nauczyciela z osobna powinien opracować i wdrożyć system nadzoru pedagogicznego i system hospitacyjny, które to jednoznacznie uregulowałyby zasady , formy, techniki i dokumentację z prowadzonego nadzoru.

Wspomniane Rozporządzenie z 23.04.2004 r. obliguje dyrektora szkoły do opracowania i wdrożenia we współpracy z Radą Pedagogiczną systemu zapewniania jakości w szkole. Jestem przekonana , że narzucony obowiązek zarządzania jakością w szkole w znakomity sposób wyeliminuje bądź ograniczy " sobiepaństwo" dyrektora szkoły, a wiele spraw z zakresu organizacji , zarządzania strategicznego uporządkuje .Tym bardziej , że załącznik do tego

Rozporządzenia zawiera 16 standardów jakości pracy szkoły. Każda placówka od ubiegłego roku powinna podejmować działania zmierzające do osiągnięcia tych standardów możliwie w najszybszym czasie. I oto przykład : standard II.2 "Rozwój zawodowy nauczycieli" w części ma brzmienie " Sposób oceniania pracy oraz przyznawania nagród i dodatków motywacyjnych nauczycielom znany jest i przez nich akceptowany. Ustalono są kryteria oceny jakości pracy nauczyciela". Żadna ze szkół , w której pracują mobbingowani nauczyciele nie ma takich dokumentów . I tu moja sugestia , by nauczyciele włączyli się intensywniej w wewnętrzne mierzenie jakości pracy szkoły, tym bardziej , że ono ma się odbywać z wykorzystaniem opinii nauczycieli, rodziców i uczniów. Nie można stać z boku , a wręcz należy sugerować , jakie obszary pracy szkoły powinny w pierwszej kolejności podlegać monitorowaniu i mierzeniu. Na koniec ważna rada - proszę nie podpisywać się pod protokołami rad pedagogicznych , z którymi nie zapoznaliście się . Złą praktyką jest przyjmowanie poprzez aklamację tychże protokołów , a przecież w znakomitej większości sporządzają je ciągle te same osoby , pod dyktando przewodniczącego rady. Zapisywane są te rzeczy, które są wygodne , potrzebne i nie stanowi to odzwierciedlenia rzeczywistego przebiegu rady pedagogicznej. W żadnym z przypadków protokół rady pedagogicznej nie mógł być wykorzystany w celu obrony nauczyciela , a wręcz przeciwnie.

Kończąc, chcę przekazać, jedno przesłanie wszystkim dyrektorom warte zapamiętania " DYREKTOREM SIĘ BYWA , A CZŁOWIEKIEM SIĘ JEST" . Nie ma żadnych przepisów na po prostu złego człowieka. Jedynie należy dołożyć wszelkich starań , by tego człowieka w tym miejscu nie było. I taką rolę m.in. spełniać ma nasze Stowarzyszenie

Elżbieta Linowska